

- EKONOMSKO JAČANJE -
kao sredstvo za integraciju izbeglica, IRL i povratnika

Projekat finansira Evropska unija, kofinansiraju opštine uključene u projekat, a sprovodi ENECA

“Ukoliko zanemarimo stanje izbeglica ili teret zemalja koje su ih prihvatile, plašim se da ćemo platiti visoku cenu u vidu ponovnog nasilja.

Moraju se hitno stvoriti uslovi kako bi se izbeglicama omogućio povratak i život u miru i toleranciji u njihovim zemljama.

Sloboda ne znači mnogo onima koji su gladni ili bez doma. Siromaštvo i društvena nepravda često izazivaju nemire koji prouzrokuju izbegličke krize kao što je to bio slučaj sa Haitijem.

Razvojna pomoć, sa akcentom na osnovne ljudske potrebe, uključujući otvaranje radnih mesta, smanjenje siromaštva, obrazovanje i zdravlje, neophodna je za veću socijalnu stabilnost. Ulaganje u mir, demokratiju, oporavak i ekonomski razvoj su na dugoročnom planu najbolji način za rešavanje problema izbeglica.

To je takodje najbolji način da se preduprede novi problemi izbeglica.”*

* Govor Sadako Ogata povodom uručjenja nagrade Liberty Medal, 4. jul 1995.

http://constitutioncenter.org/libertymedal/recipient_1995_speech.html

U gotovo dve decenije izbegličke krize Republika Srbija je pružila utočište svim izbeglim i ratom pogođenim osobama, bez obzira na veroispovest i nacionalnu pripadnost. Prema zvaničnim podacima Komesarijata za izbeglice i UNHCR-a, **Republika Srbija je pružila utočište za 850.000 ljudi ugroženih ratom.** Treba posebno istaći da je Srbija i dalje trinaesta država na svetu sa preko 300.000 izbeglih i raseljenih osoba, dvanaesta država na svetu sa preko 86.000 izbeglica i prva država u Evropi po broju izbeglica. Srbija je i jedna od pet zemalja u svetu i jedina u Evropi koja nosi epitet zemlje sa trajnom izbegličkom krizom.**

U procesu usaglašavanja sa standardima EU, Srbija je usvojila *Strategiju o upravljanju migracijama*, pri čemu je razvila strateške aktivnosti prema potrebama ciljne grupe. Jedan od prioriteta Strategije je rešavanje problema tri najznačajnije kategorije migranata (izbeglice, IRL i povratnici). Zajednički problemi sa kojima se suočavaju sve tri kategorije migranata su **nepostojeća stambena rešenja i nemogućnost pronalaženja adekvatnog zaposlenja.**

Poslednje dve decenije, Srbija je, uz punu podršku Evropske unije, uložila velike napore da stvori uslove za stabilnu integraciju izbeglica, IRL i povratnika ulaganjem značajnih finansijskih sredstava. Međutim, to nije bilo dovoljno da se problemi ove kategorije u potpunosti reše. U tom smislu neophodno je intenzivirati regionalnu saradnju za postizanje pravičnih, sveobuhvatnih i dugoročnih rešenja za najugroženije. Podrška i saradnja na svim nivoima su preduslov za ispunjenje postavljenih ciljeva. Samo zajedničkim nastupom državnih i lokalnih institucija mogu se značajno unaprediti prava i status migranata.

** <http://www.politika.rs/pogledi/Chedomir-Antic/Trajna-izbeglicka-kriza.lt.html>

- instrument za predpristupnu pomoć

IPA- Instrument za predpristupnu moć, je usmereni mehanizam koji je stvorila EU za uspešno davanje pomoći zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj. Ovaj instrument je osmišljen kako bi pomoć reformama u tim državama bila usmerena kroz jedinstven i fleksibilan sistem, od čijeg bi delovanja građani imali direktnu korist, dok bi države dobile dodatnu pomoć u dostizanju evroskih standarda. Ukupna suma odredjena za IPA projekte u tom regionu za period od 2007. do 2013. godine iznosi 11,5 milijardi evra. IPA je zamenila pet prethodnih instrumenata za predpristupnu fazu- Phare, ISPA, SAPARD, Program za Tursku i CARDS.

Prioriteti identifikovani u okviru IPA – predpristupne pomoći za period 2011- 2013 su:

- 1) Jačanje vladavine prava i javne uprave;
- 2) Prevazilaženje ekonomske krize i jačanje konkurentnosti;
- 3) Podrška socijalnom uključivanju i pomirenju.

Sa ciljem da se IPA podrška koncentriše isključivo na prioritete, EU se usredsredila na sledeće sektore: pravosuđe i unutrašnji poslovi; reforma javne uprave; socijalni razvoj; razvoj privatnog sektora; transport; životna sredina; klimatske promene i energija; poljo-privreda i ruralni razvoj. Izbor ovih sektora izvršen je na osnovu konsultacija sa svim relevantnim akterima.

Raspodela sredstava za IPA- 2011 komponentu i iznosi 190.5 miliona evra. U okviru ovog programa 32.1 milion je namenjen za komponentu socijalnog razvoja u okviru koje je 7 miliona za podršku implementaciji strategija za izbeglice, IRL i povratnike.

Život i životni uslovi ugroženih grupa među kojima su izbeglice, IRL i povratnici je gorući problem u Srbiji, ali i okruženju. Glavni cilj u okviru ovog programa je **usklađivanje socijalne politike Republike Srbije sa evropskim standardima** i podrška naporima Srbije da postigne ciljeve *Strategije Evropa 2020* koji se tiču siromaštva i socijalne isključenosti, prevashodno usklađivanjem sa ciljevima i aktivnostima *Evropske platforme protiv siromaštva i socijalne isključenosti*.

PROJEKAT

- Projekat *Ekonomsko jačanje kao sredstvo za integraciju izbeglica, IRL i povratnika* je baziran na **integraciji** kao održivom mehanizmu za najugroženije kategorije migranata.
- Projekat je deo šire inicijative Evropske unije posvećene **implementaciji strategija za izbeglice, IRL i povratnike**.

Ideja za sam projekat bazirana je na rezultatima postignutim u projektu koji je realizovan 2011/2012 godine iz sredstava EU u šest opština južne Srbije (Aleksinac, Gadžin Han, Merošina, Kuršumlja, Prokuplje i Vlasotince) i predstavlja njegov logični nastavak. Sama realizacija projektnih aktivnosti zasniva se na dostignućima prethodno realizovanih projekata koji se bave problemima ugrožene populacije sa posebnim akcentom na rešavanje socio ekonomskih problema prisutnih u Srbiji (grantovi za početak ili razvoj samostalnog biznisa u oblasti poljoprivrede, usluga i zanatstva, podrška ugroženima, podrška registraciji biznisa, organizovanje poslovnih i stručnih obuka, umrežavanje podržanih korisnika...).

Usvajanjem *Strategije za rešavanje problema izbeglica i IRL*, 2002 godine, Vlada Srbije je potvrdila svoju rešenost i političku volju da zajedno sa ostalim relevantnim vladinim agencijama i međunarodnom zajednicom radi na pronalaženju dugoročnih rešenja za integraciju ove kategorije stanovništva.

Konkretno, fokus projekta je na izbeglicama, IRL i povratnicima, a glavni cilj projekta jeste poboljšanje ekonomskog položaja ove kategorije kroz dodeljivanje bespovratnih grantova i organizovanje poslovnih i stručnih obuka. Set aktivnosti korišćen tokom realizacije imao je za cilj da se pomogne ugroženima da postanu samoodrživi i ekonomski i socijalno jednaki ostalim građanima Srbije.

- Projekat je realizovan u periodu **od maja 2012. do januara 2014. godine**.
- Evropska unija je finansirala projekat **sa 222.160,00 evra**, a opštine Blace, Kuršumlja, Sokobanja, Vladičin Han, Žitorađa i Zaječar ko-finansirali **sa 26.400,00 evra**.

REZULTATI:

Ulažući sve svoje napore u pronalaženje dugoročnih rešenja i postizanju samoodrživosti za ugrožene grupe, ENECA je uspostavila **direktnu vezu sa svim relevantnim lokalnim strukturama** (poverenici za izbeglice, centri za socijalni rad i lokalna udruženja), kao i sa **Komesarijatom za izbeglice i migracije Republike Srbije**, kao glavnim korisnikom projekta.

Od 2004. godine Evropska unija pruža pomoć na polju Povratka i reintegracije izbeglica i IRL sa osnovnim ciljem da njima, ali i odgovornim institucijama pruži pomoć u pronalaženju dugoročnih rešenja za aktuelne probleme. Sve ovo ukazuje da postoji jaka volja i posvećenost nacionalnih i međunarodnih aktera da angažuju sva raspoloživa sredstva u ostvarenju zacrtanih ciljeva.

Tokom 20 meseci koliko je projekat trajao, obezbeđena je **podrška za 87 izbeglica i interno raseljenih lica**, uključujući 17 najugroženijih pojedinaca iz redova lokalnog stanovništva iz opština Blace, Kuršumlja, Sokobanja, Vladičin Han, Zaječar i Žitorađa. Obezbeđena pomoć značajno je doprinela **poboljšanju ekonomskog položaja podržanih korisnika i njihovih porodica.**

Projekat je započeo informativnom kampanjom i informativnim sastancima u svih šest izabranih opština uz podršku poverenika i lokalnih samouprava. Kroz informativnu kampanju obavешteno je više od 390 potencijalnih korisnika o mogućnostima koje projekat nudi, informisana je šira javnost i relevantni akteri o ciljevima projekta, očekivanim rezultatima i donatoru. Na samim informativnim sastancima podeljeno je više od 450 prijavnih formulara i 550 projektnih brošura.

Devet meseci nakon zvaničnog početka projekta, ENECA je potpisala prve ugovore o donaciji sa korisnicima projekta. Od 280 pristiglih prijava, 181 je zadovoljila osnovne socijalne i ekonomske kriterijume. Svi oni su posećeni i intervjuisani od strane ENECA tima koji radi na odobravanju donacija, pri čemu je **ocenjena njihova poslovna ideja i upotpunjena slika o stvarnom socio ekonomskom položaju potencijalnih korisnika projekta.**

Finalna selekcija prijavljenih kandidata izvršena je u saradnji sa Komesarijatom za izbeglice i migracije, lokalnim partnerima i ostalim važnim saradnicima sa terena (lokalne nevladine organizacije, Centri za socijalni rad...) čija su zapažanja i komentari značajno doprineli kvalitetnoj selekciji.

Kao rezultat sveobuhvatnog procesa selekcije, uz učešće najvažnijih lokalnih i nacionalnih aktera, ENECA je potpisala **ugovore o donaciji sa 87 izbeglica i interno raseljenih lica** za pokretanje sopstvenog posla, u svih šest opština jugoistočne Srbije.

Svih 87 donacija dodeljeno je **u opremi i materijalu neophodnim za pokretanje ili proširenje sopstvenog posla**. Kao podrška donaciji, obezbeđena je i odgovarajuća kombinacija poslovnih i stručnih obuka uz angažovanje stručnjaka iz različitih oblasti, čime je omogućeno podržanim korisnicima da teoretski i praktično rade na usavršavanju svojih biznisa i dostizanju dugoročne profitabilnosti.

Tokom čitave realizacije projekta obezbeđeno je stalno **praćenje i savetovanje** podržanih korisnika. Na ovaj način ENECA je aktivno podržala razvojni proces poslovnih aktivnosti podržanih izbeglica i IRL. Nijma je pružena ne samo savetodavna pomoć, već i stalna **informisanost o mogućnostima i inicijativama dostupnim na tržištu**.

20 MESECI =

- + obavešteno više od 390 potencijalnih korisnika
- + podeljeno više od 450 prijavnih formulara
- + podeljeno 550 projektnih brošura
- + 280 pristiglih prijava
- + potpisani ugovori o donaciji sa 87 izbeglica i interno raseljenih lica

KORISNICI

Projektom *Ekonomsko jačanje kao sredstvo za integraciju izbeglica, IRL i povratnika* obezbeđena je podrška za 87 korisnika. Od ukupnog broja podržanih **42,5%** su **IRL**, **38%** **izbeglice** i **19,5%** najugroženije **lokalno stanovništvo**.

Kategorija podržanih korisnika:

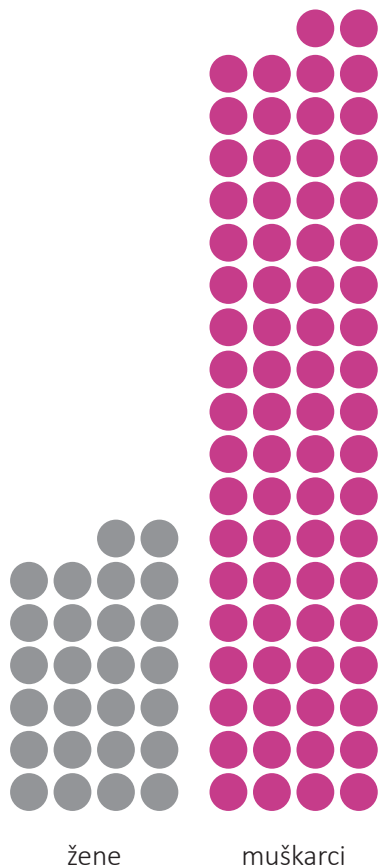
Sa stanovišta podržanih delatnosti, najveće interesovanje ispoljeno je za podršku **poljoprivredi (67%)**, zatim **uslugama (23%)** i **proizvodnje i zanata (10%)**.

Vrsta podržanih delatnosti:

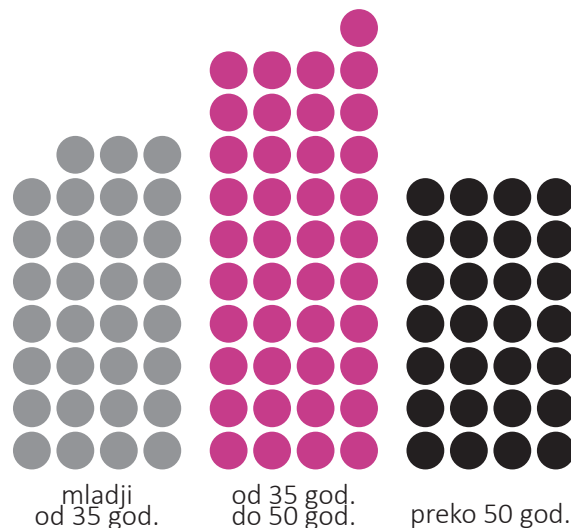
Što se polne strukture podržanih korisnika tiče, rezultati nisu zadovoljili uložene napore tokom informativne kampanje, ali i celokupne realizacije projekta. Samo **26,4%** od ukupnog broja podržanih poslovnih aktivnosti vode žene, dok ostatak od **73,6%** poslova je u rukama muškaraca.

Polna struktura podržanih korisnika:

Promocija podrške među mlađom populacijom dala je sledeće rezultate: **31%** podržanih su mlađji od 35 godina, **41%** je srednjeg doba (između 35 i 50 godina starosti), dok je populaciji preko 50 godina pripao značajan deo donacija (**28%**), što zapravo i prikazuje stvarnu starosnu strukturu među ugroženima u Srbiji – mnogo starijih ljudi je bez sigunog zaposlenja, ali želi da radi i ima inicijativu.

Starosna struktura podržanih korisnika:

Iza svih tekstova i statistika o izbeglim licima, azilantima, interno raseljenim licima i onima bez države stoje obični ljudi sa strašnim pričama o patnji i gubicima, o nadama i ambicijama.

UNHCR veruje da moramo podržati njihove glasove i, samo kada to ne ugrožava njihovu bezbednost, dati identitet milionima ljudi u nevolji. Najbolji način da se razume patnja drugih je čuti njihove priče o teškoćama, hrabrosti, borbi i istrajnosti.***

Ovo su neki od podržanih korisnika i njihove priče.

Radnju "TWITY" otvorila je **Vesna Delibašić** u junu 2013. upravo zahvaljujući donaciji Evropske unije. Sa porodicom je u Vladičin Han stigla 1999. godine, i tu i ostala. Zajedno sa suprugom peru tepihe i automobile svojim sugradjanima i kažu da već na samom početku mogu da zarade jednu solidnu platu za svoju porodicu. Sami, kažu, ne bi mogli obezbediti uspešno poslovanje, jer, osim mašina i ličnog truda da se posao što brže i kvalitetnije obavi, saznanje da neko veruje u njih i njihovu ideju daje im veru i nadu da je bolja budućnost blizu.

Milan Vidović je kao mladić došao iz Vrginmosta u Hrvatskoj i u Lepenici pokraj Vladičinog Hana našao svoj novi život. Tu se oženio, dobio dete. Pored stare kućice u kojoj živi sa roditeljima, polako raste nova moderna kuća gde će se uskoro preseliti sa svojom malom porodicom. U prizemlju kuće – radionica u kojoj Milan pravi ploče za dvorišne staze, česme, fontane i razne figure za ukrašavanje bašti i dvorišta. Pomogli smo da mu posao živne – kaže – cele sezone nije imao praznog hoda, srećan, jer dete raste a kuća čeka da bude završena i primi nove stanare.

Branka Vujanica našli smo u Sokobanji. Ovdje je došao još 1995. godine iz Ervenika kod Knina. Iza sebe je ostavio posao, kuću, imanje – celi jedan život. Od njegove nekadašnje kuće, kaže, ostali su samo goli zidovi – pokućstvo je pokradeno, ostao je samo šporet na drva sa koga je odneta čak i čelična ploča. Novi život je započeo u prodavnici boja i lakova. Više od deset godina je radio za malu platu i svakodnevnu nesigurnost. Sada se uzda u bansek koji je stigao kao donacija Evropske unije i u svoju vještinu. Zatekli smo ga kako odmara između dva posla – oktobar je, sezona je u jeku, komšije pripremaju ogrev za predstojeću zimu, i Branko jedva da može postići da odgovori na sve pozive.

Petočlano domaćinstvo **Jove Vukčevića** smestilo se u školskom stanu u selu Čitluk, u opštini Sokobanja. Kaže - privremeni smeštaj od 1995. - kada je došao iz Gračaca. Posla nema, ako ga ne tražiš - dodaje. A on mora da traži posao za sebe, jer nekako treba obezbediti sredstva za svakodnevni život. Svoje zemlje nema, tako da nešto uzima u zakup, nešto mu ljudi dobre volje daju da obrađuje bez nadoknade, čuva sitnu stoku i prodaje, seče drva... Kao donaciju, dobio je priključne mašine za traktor koje mu pomažu da sa manje muke odradi teške poljoprivredne poslove, i ono što mu u sezoni mnogo znači, - motornu testeru, kojom seče drva.

Dubovo, selo na obodu opštine Žitordja, smešteno u idiličnom krajoliku u blizini veštačkog jezera Zlatar. U malom naselju na zemljištu koje je donirala kompanija "Filip Moris" izgrađene su kućice za interno raseljena lica. Tu smo našli nekoliko novih korisnika: **Lidiju Šaponjić** iz Prizrena, **Živorada Marinkovića** iz Donjeg Nerodimlja kod Prizrena, **Apostola Veličkovića** iz Obilića i **Vladimira Jocića** iz Dubova. Svi oni žive sa svojim višebrojnim porodicama u ovom malom naselju, brinući svoje svakodnevne brige, ali podjednako srećni i zahvalni zbog donacija koje su dobili od Evropske unije. Vladimir je u svom dvorištu podigao četiri plastenika, Lidija je proširila površinu na kojoj gaji povrće i nada se kako će već sledeće godine imati bolji prinos, a samim tim i prodaju. Apostol obradjuje tuđu zemlju za nadnicu, a sa novim motokultivatorom moći će da uradi više za mnogo manje vremena. Za njegovu petočlanu porodicu ova aktivnost predstavlja jedini izvor prihoda.

Miloš Milić se sa porodicom naselio u selu Bela zemlja kraj Blaca, došavši iz Slatine sa Kosova. Od podstanara do vlasnika omanje kuće sa uređenom okućnicom, od zakupca do vlasnika par njiva i voćnjaka, Miloš je prešao dug i mukotrpan put. I danas kupuje ar po ar zemlje, svestan da je u njoj budućnost i njega i njegove dece. Presrećan zbog doniranih priključnih mašina, sa ponosom nam priča o prinosima šljive dženarike koje je ostvario u prethodnoj sezoni.

Dočekuje nas na traktoru, maše i objašnjava da se dalje ne može kolima. Ostavljamo auto i krećemo kolskim drumom prema imanju. Priroda čarobna - kakva je samo u jesen, dunja, šljiva, višnja u voćnjacima još se zelene, a berba već odavno završena. Godina je bila plodna, ali otkupna cena ni blizu očekivanoj – kaže **Dragan Crnoglavac** koji je iz Kosovske Mitrovice došao u Blace sa porodicom. “Morao sam da radim i prehranim porodicu, u gradu nema posla, pa sam došao na porodično imanje i započeo svoj mali biznis. Kada su me pozvali iz ENECA-e da konkurisem za donaciju Evropske unije, nisam imao poverenja, ali me žena naterala. I onda sam, valjda, svojim entuzijazmom zadobio poverenje i po prvi put dobio donaciju: atomizer, rasprskivač đubriva i tanjiraču. Donacija mi mnogo znači! Pravim planove za novu sezonu i nadam se plodnoj godini!”

Smiljan i Dejan Lazović su sa majkom došli iz Prizrena na Kosovu, 1999. godine. Nastanili su se u Blacu, ne birajući poslove koje će raditi kako bi preživeli teška vremena. Saznavši za konkurs ENECA-e, shvatili su da im podrška projekta *Ekonomsko jačanje kao sredstvo za integraciju izbeglica, interno raseljenih lica i povratnika* može pomoći da ostvare davnašnji san. Smiljan je započeo porodični biznis u kafani poetičnog naziva „Otvorena vrata“. I majka i Dejan rade u kafani, a pored njih još troje ljudi je našlo posao. Nova ambicija ove male porodice je da izgrade sopstveni objekat u kome će nastaviti započeti posao.

Tomislav Ristić se bavio pčelarstvom još na Kosovu. Tada je to bio hobi, a sada je poziv. Sreća je što voli prirodu i uživa u svom poslu. Ništa mu nije teško. Kada je konkurisao za donaciju imao je 30 košnica, donacijom je obezbedio još 30. Ne prestaje da priča o pčelama, medu, polenu, matičnom mleču... vidi se da poznaje posao i da neprestano uči. U Blace je došao iz Uroševca sa ženom i dvoje dece. Imaju mali stan i malo imanja na okolnim brdima koja su dovoljno osunčana da prime košnice pčela o kojima se Tomislav brine. Deca idu u školu, a njegova jedina briga je da razvija svoj posao da bi im omogućio neophodno školovanje. Donacija je u mnogome doprinela realizaciji postavljenih ciljeva.

Slobodan Bogićević

Vedran Trklja

Željka Muslin

Ranko Simić

Radovan Stojaković

Milorad Dragojević

Marija Toskić

Nataša Canović

Branko Roksandić

Saša Ilić

ZAKLJUČAK

Metodologija koja je korišćena u implementaciji projekta *Ekonomsko jačanje kao sredstvo za integraciju Izbeglica, IRL i povratnika* bazirana je na pozitivnom iskustvu ENECA-e kroz projekte realizovane na jugu Srbije. U cilju stvaranja zdravog okruženja za održiv ekonomski razvoj ugroženih grupa i dostizanje dugoročne održivosti, potrebno je nešto više od ekonomske i tehničke pomoći – jer **najbolji rezultati se postižu jedino kombinacijom nekoliko principa:**

- 1) individualnost (individualne sposobnosti, znanje, lična interesovanja, prednosti),
 - 2) integritet,
 - 3) umrežavanje,
 - 4) usmeravanje,
 - 5) edukacija po meri
- što sve zajedno obezbeđuje uspeh na duže staze.

Ovaj projekat je pripreman u skladu sa glavnim strateškim dokumentima fokusiranim na integraciju izbeglica i IRL: Nacionalna strategija za rešavanje problema izbeglica i IRL, Strategija o smanjenju siromaštva, Strategija o upravljanju migracijama, Strategija zapošljavanja, kao isveobuhvatni pristup i prioriteti EU koji podrazumevaju dostojanstven život za raseljene i socijalno ugrožene.

Tokom realizacije projekta ENECA se suočila sa problemima reintegracije povratnika. Glavni problem tokom informativne kampanje bio je **nedostatak ili nepostojanje baze podataka o tačnom broju povratnika**. Iz tog razloga bilo je gotovo nemoguće informisati povratnike o mogućnostima koje projekat nudi, što je rezultiralo dobijanjem samo jednog prijavnog formulara iz redova povratnika.

To je bio jedini razlog zašto ENECA nije podržala povratnike ni u jednoj opštini uključenoj u projekat.

Glavni zaključci i preporuke tokom realizacije projekta su:

- Potrebno je nastaviti sa pružanjem savetodavne i profesionalne pomoći već podržanim korisnicima uz očuvanje mreže kontakata među samim korisnicima, s ciljem razmene iskustva i dobre prakse, konsultacija i savetovanja.
- Potrebno je kombinovanje finansijske i tehničke pomoći u formi obuke što daje najbolje rezultate u vidu dugoročne profitabilnosti podržanih korisnika.
- Potrebno je nastaviti saradnju sa lokalnim i regionalnim akterima u cilju obezbeđivanja održivosti podržanih biznisa i sveobuhvatne podrške integraciji izbeglica i IRL.
- Potrebno je predložiti trajnu saradnju sa lokalnim kancelarijama Nacionalne službe za zapošljavanje, poverenicima za izbeglice i ostalim relevantnim partnerima u cilju omogućavanja praćenja efekata projekta na ugroženu grupu, a posebno izbeglica i IRL u odnosu na tržište rada.
- Potrebno je podsticati aktivnosti za integraciju povratnika po ugovoru o readmisiji kroz poboljšanje institucionalne saradnje.
- Potrebno je podržati usvajanje Zakona o mikrokreditiranju kojim bi se otvorio put ekonomskom jačanju ugroženih grupa i posledično smanjenju siromaštva.
- Potrebno je promovisati preduzetništvo kao sredstvo za ekonomski rast i smanjenje siromaštva.

ENECA

[organizacija koja je
realizovala projekat]

ENECA je lokalna nevladina organizacija iz Niša, aktivna od 2005. godine. Težimo da budemo pokretačka snaga lokalnog održivog razvoja na teritoriji Republike Srbije. Cilj nam je da kontinuirano i dosledno pratimo i odgovorimo na potrebe naših korisnika i obezbedimo uslove za unapređenje socio ekonomskog razvoja za sve građane i građanke, uz **poštovanje osnovnih ljudskih prava, vrednosti civilnog društva, pravne države i demokratije**.

Kroz razvojne projekte čija vrednost prelazi 1.8 miliona evra, koje je ENECA realizovala samostalno ili u partnerstvu sa lokalnim i međunarodnim partnerima, podržano je više od 1000 malih preduzeća. Podrškom malim porodičnim firmama, ENECA je omogućila zapošljavanje i stvaranje novih radnih mesta za избеглице, raseljena lica, Rome, samohrane roditelje, mlade, otpuštene radnike...

Zapošljavanje uvek prati dodatna edukacija kroz poslovne i stručne obuke, podrška lokalne zajednice i neretko sektora privrede, čime se postižu najbolji rezultati i dugoročna održivost. Projekti koje je ENECA realizovala zasnovani su na konceptu održivog razvoja, pri čemu vodimo računa o nacionalnim i lokalnim strategijama, kao i međunarodnim standardima, stremeći ne samo praćenju novih mehanizama i trendova, nego predviđanju i kreiranju istih.

U kontekstu integracije socijalno ugrožene populacije, ENECA je dala svoj doprinos obezbeđivanjem podrške za više od 300 избеглица i interno raseljenih lica sa teritorije južne i jugoistočne Srbije, a kroz dohodovne aktivnosti, edukacije i poslovno savetovanje. Zajedničko svim ovim aktivnostima bilo je da im se ovakvom vrstom podrške povećaju šanse za uspeh u procesu integracije, tako što će im se omogućiti da postanu **produktivni članovi društva**.

Objavljivanje ove publikacije je finansijski podržala Evropska unija. Stavovi izneti u ovom dokumentu su potpuna odgovornost organizacije ENECA i ni pod kakvim okolnostima ne izražavaju stavove Evropske unije.